

Bevezetés- Molekuláris Genetika Laboratórium

Az 1818-ban Albert Kázmér szász tescheni herceg által Wittman Antal jószágkormányzó javaslatára alapított Magyaróvári Felsőbb Gazdasági Magántanintézet Európa első mezőgazdasági felsőoktatási intézménye. Az alapító okirata NYME MÉK Intézménytörténeti Múzeumában illetve az ovarigazdasz.hu honlapon megtekinthető: ovarigazdasz.hu/1818-2018/archiv-anyagok/dokumentumok/html.

Az Állattudományi Intézet Biotechnológiai munkacsoportja két területen végez kutatómunkát hazai és nemzetközi együttműködésben. A 90-es években kezdték meg a sertés in vitro maturációs, fertilizációs, és embriótenyésztési munkánkat, mely az ivarsejtek krioprezervációjával foglalkozó kísérleteikkel bővült. A külföldi együttműködések INRA Tours-i intézetével több, mint egy évtizedes munkakapcsolatban voltak az Universidad de Murcia tudósaival. A kutatócsoportunk egyik PhD hallgatója Japánban (NIAS Developmental Biology Department, Tsukuba) két éves egyetemi ösztöndíjat kapott. A prágai Agráregyetem Állatorvosi Fakultásán (Csehország) közös in vitro fertilizációs, embriótenyésztési kísérleteket folytattak, a Socrates/Erasmus EU program keretében PhD hallgatók cseréje történt. In vitro embriótenyésztési és mélyhűtési kutatásokról 3 PhD disszertáció készült a tanszéken. A másik kutatási terület a sertés géntérképezés a munkát az alomszámot befolyásoló gének vizsgálatával kezdték meg a csoport tagjai mangalicában, a továbbiakban a kutatómunka a zsíryanagcserét befolyásoló gének vizsgálatával bővült. Ennek keretében bekapcsolódtak az EU Sertés Genom Programba: részt vettek a Pignet COST 861 programban, együttműködést valósított meg Roberta Davoli professzorral a Bologna University-ről, két PhD hallgató volt 3-3- hónapos STSM ösztöndíjon, valamint két PhD és egy BSc hallgató volt Erasmus ösztöndíjon kutatólaboratóriumában. Két PhD hallgató készítette el disszertációját géntérképezési kutatásokról a tanszéken, ebből 1 hallgató 9 hónapos Fulbright ösztöndíj keretében a Purdue Egyetem kutatómunkájába kapcsolódott be, prof Macháthy Zoltán laboratóriumában. Jelenleg egy hallgató kezdte meg PhD munkáját a lovak vérmérsékletét befolyásoló dopamin receptor gén hatásának tanulmányozásával. A sertés géntérképezési munkák kiegészültek sárga magyar tyúk tojástermelését és növekedését befolyásoló kulcsszerepet játszó gének vizsgálatával.

Mangalica prolaktin gén vizsgálatok

A mangalicát a XIX. században elsősorban zsírtermeltetésre használták a Kárpát medencében. A szerb sumadiával keresztezett bakonyi sertésből eredő mangalica az 1840-50-es évektől széles körben elterjedt volt a XX. század közepéig. Az I világháború utáni területvesztés, vásárlói szokások megváltozása és a korszerű fajták megjelenése a kihalás szélére sodorta, 1975-ben 40 állat volt mindösszesen. A mangalica számos tulajdonságban hátrányba került az új fajtákkal szemben: alomszám, zsír-hús arány, takarmány hasznosítás, napi súlygyarapodás tekintetében. A kedvezően alakuló világpiaci helyzet, az őshonos fajta státusz lehetővé tette, hogy száma ismét növekedő tendenciát mutat és közel 7000 volt a szőke, fecskehasú és vörös kocák létszáma 2013-ban. A prolaktin a hipofízis által termelt hormon, melynek 300 különböző hatása van, elsősorban szaporodásbiológiai és anyagcsere funkciói fontosak. A polimorfizmusok genotipizálásához PCR és RFLP módszereket illetve agaróz gélelektroforézist használtunk.

---

⁷⁷ Nyugat –magyarországi Egyetem - Mezőgazdaság és Élelmiszertudományi Kar, Mosonmagyaróvár

A vizsgált sertés populációban a prolaktin receptor polimorfizmusra AA, AB és BB egyedeket izoláltunk.(1. táblázat)

Genotípus	ÉM	ÖM	VT	HM
AA (n _{alom} = 25)	7,68 ± 2,23a	8,16 ± 1,89a	115,44 ± 4,05	0,48 ± 1,19
AB (n _{alom} = 132)	7,01 ± 1,66b	7,46 ± 1,47b	114,83 ± 3,71	0,45 ± 0,82
BB (n _{alom} = 178)	6,57 ± 1,90b	7,11 ± 1,74b	115,04 ± 3,22	0,54 ± 0,98
Összes(n _{alom} = 335)	6,82 ± 1,86	7,33 ± 1,67	114,99 ± 3,48	0,50 ± 0,94

1. táblázat.

Az egyes genotípusok és a hozzájuk tartozó adatok átlaga: élve született malacok száma (ÉM), összes született malacok száma (ÖM), vemhesség tartama napokban (VT) és halvaszületett malacok száma (HM) ± szórás értékek. a, b: az értékek mellett szereplő különböző betűk szignifikáns eltérést jelölnek (P< 0,05)

A vizsgált állományban az AA genotípusú egyedek rendelkeztek a legmagasabb átlagos alomszámmal. Ebből arra következtethetünk, hogy az A allél befolyásolja kedvezően a szaporasági tulajdonságokat.

Leptin gén polimorfizmus vizsgálatok mangalicánál

A leptin hormon főként a sertések fehér zsírszövetében termelődik, összefüggésben van a testsúly változásaival és szerepet játszik a takarmányfelvétel szabályozásában. A sertésekben a megemelkedett leptin-szint a takarmányfelvétel abbahagyását válthatja ki. A leptin a szervezetben az aktuális energiaállapot egyik fontos indikátora lehet, jelentős szerepet játszhat továbbá az étvágy alakításában és szaporodási folyamatokban is (Barb et al. 2001).

A T3469C és egyéb LEP polimorfizmusokat vizsgálva számos sertés fajtánál megállapították, hogy jelentősen befolyásolják a testtömeg-gyarapodást, a takarmányfelvételt, a szalonnnavastagságot és a vágáskori testtömeget is (Peixoto et al. 2006, Stepien-Poleszak et al. 2011).

Allél és genotípusgyakoriság a mangalica x duroc F1 csoportban (n=60)		Allél- és genotípusgyakoriság a szőke mangalica csoportban (n=10)	
T allél	93,3%	T allél	85%
C allél	6,6%	C allél	15%
TT genotípus	86,7%	TT genotípus	70%
TC genotípus	13,3%	TC genotípus	30%

2. táblázat. Leptin gén allél- és genotípus gyakoriságok az egyes csoportokban

A fajta jellegzetességei (pl. zsírban gazdagabb húsformák, vastagabb hátszalonna) összefüggésben vannak a vizsgált polimorfizmussal (1.kép). Homozigóta C egyedeket nem azonosítottunk, ami a C allél rendkívül alacsony gyakoriságára utalhat mindkét csoportban.

1.kép: A: mangalica x duroc F₁, B: mangalica szalonna vastagság eltérése

A termelési adatok eloszlását figyelembe véve kijelenthetjük, hogy a C allél a fokozottabb zsírbeépítéssel és nagyobb tömeggyarapodással van összefüggésben. Szignifikáns összefüggést

figyeltünk meg (3. táblázat) a genotípus és a hátszalonna vastagság, a sonka tömege illetve a napi súlygyarapodás között. A C alléllal is rendelkező heterozigóta egyedek kimagasló tömeggyarapodással, vastagabb hátszalonnával rendelkeztek.

A leptin (LEP) polimorfizmusra homozigóta (2-táblázat) T és heterozigóta (TC) egyedeket azonosítottunk.

Genotípus	BFT [mm]	HW [kg]	SW [kg]	ADG [g/nap]
TT	42,73±4,53a	11,44±0,94a	7,14±0,48	703±49a
TC	47,63±2,92b	12,15±0,43b	7,32±0,39	756±79b

3. táblázat. A keresztezett mangalica x duroc genotípus és különböző termelési tulajdonságok közötti összefüggések.

BFT: hátszalonna vastagság, HW: jobb sonka tömege, SW: lapocka tömege, ADG: napi súlygyarapodás. Az azonos oszlopon belüli, különböző betűvel ellátott értékek közötti különbség szignifikáns ($P < 0,05$)

A keresztezett mangalica x duroc populációban a vizsgált leptin polimorfizmus szignifikáns ($P < 0,05$) összefüggést mutatott a hátszalonna vastagsággal, a jobb sonka tömegével és a napi súlygyarapodással is.

Prolaktin gén polimorfizmus vizsgálatok sárga magyar baromfiban

Az őshonos sárga magyar baromfiban előfordult a vizsgált PRL polimorfizmus, mindkét allélra homozigóta és heterozigóta egyedeket is genotipizáltunk. PRL polimorfizmust kimutattak őshonos kínai fajtákban is, vizsgálták leghornban is. Eredményeink értékelése során megerősíthetjük a feltevést, miszerint az inzerció populáción belüli aránya összefüggésben van a fajtára jellemző tojástermelési adatok alakulásával (4-táblázat): a 300 körüli éves tojástermelést produkáló leghornban kizárólag az inzerció, míg az évente kb. 70 tojást termelő kínai yangshanban szinte csak a deléció fordult elő (Cui et al. 2006). A sárga magyar baromfi tojástermelése évente 190-210 között alakul, az állomány 51%-ában figyelhető meg a tojástermelést előnyösen befolyásoló, a kotlási hajlamot valószínűleg csökkentő inzerció.

A vizsgált fajta	Inzerció	Deléció
Leghorn (Cui et al. 2006), n=30	1,00	0
Sárga magyar , n=39	0,51	0,49
Yangshan (Cui et al. 2006), n=30	0,05	0,95

4. táblázat. A PRL allélok arányai különböző fajtákban.

A genotipizálást követően a rendelkezésre álló adatok és a genotípusok közötti kapcsolatot elemeztük (5. táblázat). Az inzerciónak hatása volt a tojástömeg alakulására, azt növelte az állományban. A legalacsonyabb tojástermelést a delécióra homozigóta egyedeknél figyeltük meg, amely alátámasztja az inzerció kedvezőbb hatását.

PRL24 genotípus	Tojástömeg [g]	Tojástermelés a kezdeti szakaszban [db]
Inzerció/Inzerció (II)	55,8 ± 4,5 ^a	13,4 ± 2,7
Inzerció/Delécio (ID)	55,4 ± 2,7 ^a	14,6 ± 3,2
Delécio/Delécio (DD)	52,8 ± 3,9 ^b	12,2 ± 2,1
Összes	54,6 ± 4,1	13,2 ± 2,6

5. táblázat. A PRL genotípusok és a tojástömeg ill. tojástermelés összefüggései. Azonos oszlopon belül a különböző betűkkel jelölt értékek között szignifikáns ($P < 0,05$) a különbség.

A kísérletek pénzügyi forrását a A TÁMOP–4.2.1.B és a TÁMOP–4.2.2.B–project “Talentum” programok valamint a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt biztosította. A projektek az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósultak meg

A szerzők röviden bemutatták a magyaróvári felsőoktatás, a NYME MÉK Állattudományi Intézet Molekuláris Genetikai Laboratóriumának történetét. A mangalica sertésfajta a prolaktin repeter gén polimorfizmusának alomszámra kifejtett hatásvizsgálatát, valamint a leptin gén polimorfizmus vizsgálatával megállapították, hogy a keresztezett mangalica×duroc populációban a leptin polimorfizmus) összefüggést mutatott a hátszalonna vastagsággal, és a napi súlygyarapodással is. A sárga magyar baromfinál a PRL polimorfizmus tojástermelésre kifejtett hatását vizsgálták.

A különböző állatfajok és fajták összehasonlító molekuláris genetikai vizsgálata a takarmányhasznosítási, húsminőséget befolyásoló és zsírsavanyagcsere gének tekintetében teljesen új eredményeket ad a sertés és baromfityenyésztés területén egyaránt.